

UDVIKLINGSPLAN FOR FARSØ KIRKEGÅRD
DEN GAMLE KIRKEGÅRD - OMRÅDET SYD FOR KIRKEN

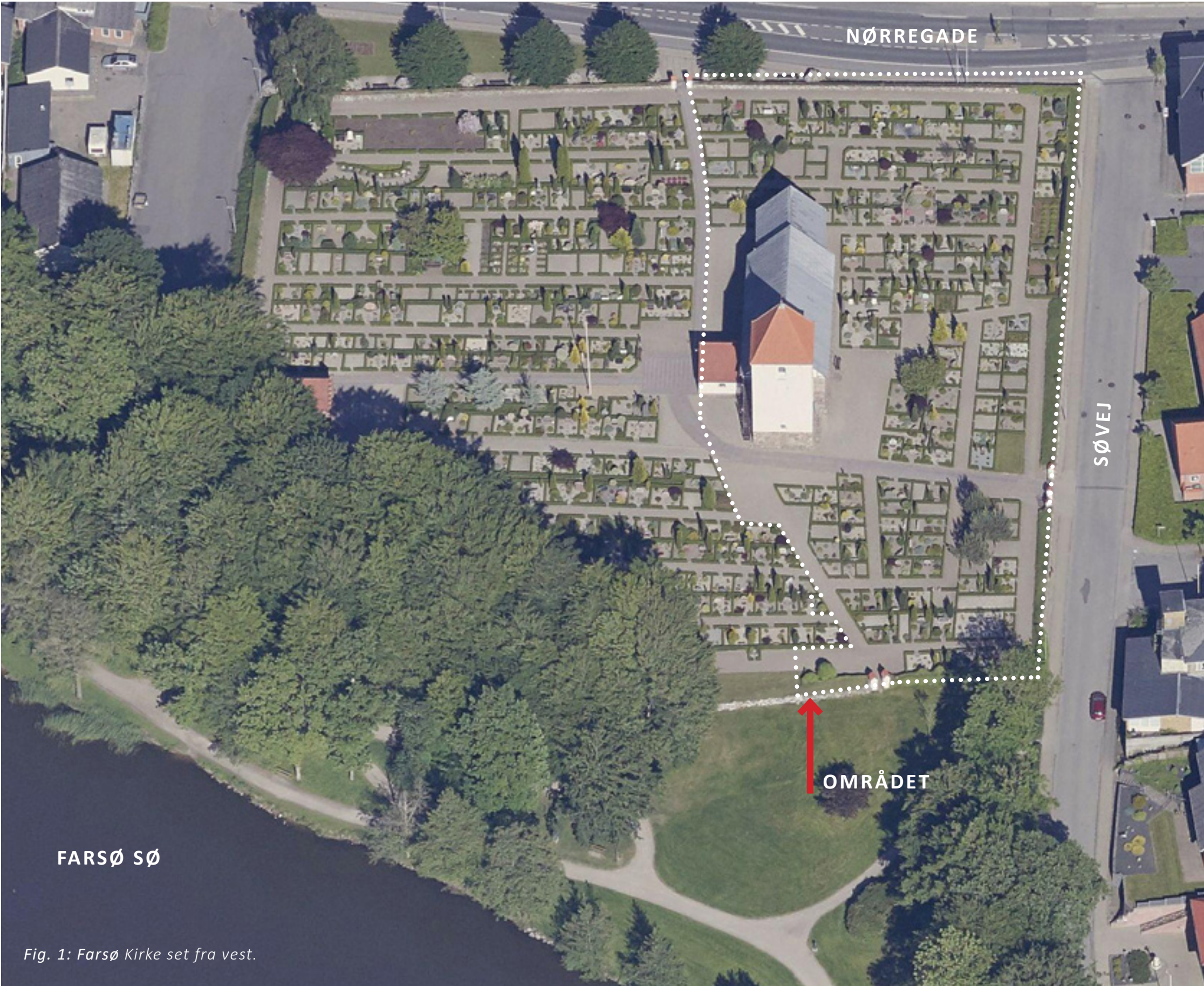

Fig. 1: Farsø Kirke set fra vest.

INDHOLD OG FORORD

MÅLSÆTNING
UDVIKLINGSPLANENS OMRÅDE

Fig. 1: Farsø Kirke ligger nordligt i den langstrakte by.

INDHOLD

	Side
Forord	2
Målsætning	2
Indhold	2
Bevaringsværdier	3
Eksisterende forhold	4
Registrering af gravpladser	5
Forslag til udviklingsplan	5
Ide og baggrund	6
Udviklingsplan	7
Nye gravstedstyper	8- 10
Det videre arbejde	11
Tids- og handleplan	11
Bilag	11

FORORD

Menighedsrådet ved Farsø Kirke har udarbejdet denne udviklingsplan for Farsø gamle Kirkegård.

Planen omfatter udover en grundlæggende registrering, en overordnet plan for omlægning af den sydlige del af de gamle kirkegård, samt konkret indretningsforslag for området syd for kirken.

Udviklingsplanen skal tilpasse kirkegården til de aktuelle behov, den skal sikre at der sker en helhedsorienteret indsats i respekt for eksisterende værdier, ligesom den skal stille krav om god tilgængelighed, et godt arbejdsmiljø, og en rationel vedligeholdelse.

Udviklingsplanen godkendes af menighedsrådet den 7. maj 2024

Udviklingsplanen er, hvis den bliver brugt rigtigt, et værktøj til at skaffe sig overblik over målsætninger og planer for de kommende opgaver.

Det betyder også at planen må ændres når forudsætningerne forandrer sig.

Udviklingsplanen gennemgås løbende fx i forbindelse med menighedsrådets budgetlægning, og senest i 1. halvdel af en valgperiode.

Venlig hilsen Udviklingsplanudvalget.

MÅLSÆTNING FOR UDVIKLINGSPLANENS OMRÅDE

I forbindelse med udarbejdelsen af udviklingsplanen kan der formuleres følgende mål for kirkegården:

- Antallet af gravpladser og udbuddet af gravstedstyper skal tilpasses eksisterende behov.
- Kirkegårdens kulturhistoriske træk skal bevares.
- Kirkegårdens bevaringsværdier skal fastholdes.
- Kirkegården skal have høj grad af frodighed.
- Kirkegården skal have gode opholdssteder med læ.
- Kirkegården skal styrkes med flere træer, fx til skyggepunkter, rumdelere og kolorit.
- Kirkegårdens bestand af store træer skal sikres for fremtiden, og der skal til stadighed være såvel store som mindre, løvfældende træer.
- Der skal være gravstedshække på alle sider af individuelle kistegravsteder. Hækkene skal være min. 40 cm høje. Der kan etableres højere baghække som giver læ og styrker intimiteten.
- Kirkegården skal være tilgængelig for alle.
- Bevaringsværdige gravminder skal indgå naturligt.
- Kirkegården skal som helhed fremstå med et karakterfuldt, harmonisk og stemningsfuldt udtryk.
- Ledige gravsteder skal være beplantet.

UDARBEJDET AF:

Farsø Sogns Menighedsråd:
v. Kasserer Anton Sørensen
E: antonogkirsten@gmail.com

UDVALG: Anton Sørensen, Anders Jørgen Jensen,
Henning Torp Nielsen, Graver Lars Sørensen

RÅDGIVER: Egebjerg By & Landskab ApS
v. Arkitekt Hanne Egebjerg
E: by@landskab.com

Fig. 2: Sognekort udsnit ca. 1816. Farsø By, Farsø. Kirkegårdens udstrækning er tilsyneladende ikke ændret i nyere tid.

Fig. 3: Farsø Kirke set fra sydøst.

Fig. 4: Luftfoto 1952. Farsø Kirke set fra sydvest. bemærk der har ligget gravpladser helt op til kirken mod syd. Mod vest er kun de gamle gravtræer bevaret.

BEVARINGSVÆRDIER

Farsø kirke er smukt beliggende på et af de højeste steder i sognet med tårnet vendt mod det idylliske søanlæg. Kirken er opført omkring år 1200 af granitkvadre. Ingen ved, hvem der stod for byggeriet. De gamle mure er meget smukke, da stenene har mange forskellige farver. I korets sydside findes en kvader med skaktavl. Mønstreet ses bedst i morgensol. Skib og kor er i romansk stil. Tårnet blev opført omkring 1450, det er dog senere blevet forkortet og forsynet med pyramidetag.

På luftfoto fra 1959 ses en køkkenhave på det sted hvor den nordlige p-plads ligger i dag. På billedet ses også, at kirkegården allerede i 50'erne var reguleret i en gravstedsstruktur med to rækker grave opdelt med en gang imellem, en struktur der stort set er uændret frem til i dag. Bemærk bebyggelsen og parkeringspladsen øst for kirken, som er forsvundet i dag.

Set i lyset af sognets størrelse er der en god kirkelig aktivitet. Se Fakta om sognet.

Kirkegårdens primære bevaringsværdier:

- Beliggenheden: kirkens synlighed i byen og landskabet.
- Helheden og kirkegårdens historie.
- Digerne.
- Gravstedsstrukturen.
- Karaktergivende løvtræer.
- Gravstederne med bevaringsværdige gravminder.

GAMLE GRAVMINDER

På kirkegården findes der nogle interessante gravminderesmærker. På kirkens sydside, ved den tilmurede mandsindgang, er der opstillet en næsten to meter høj, romansk gravsten med stavkors uden inskription. Den er fra den tidlige middelalder.

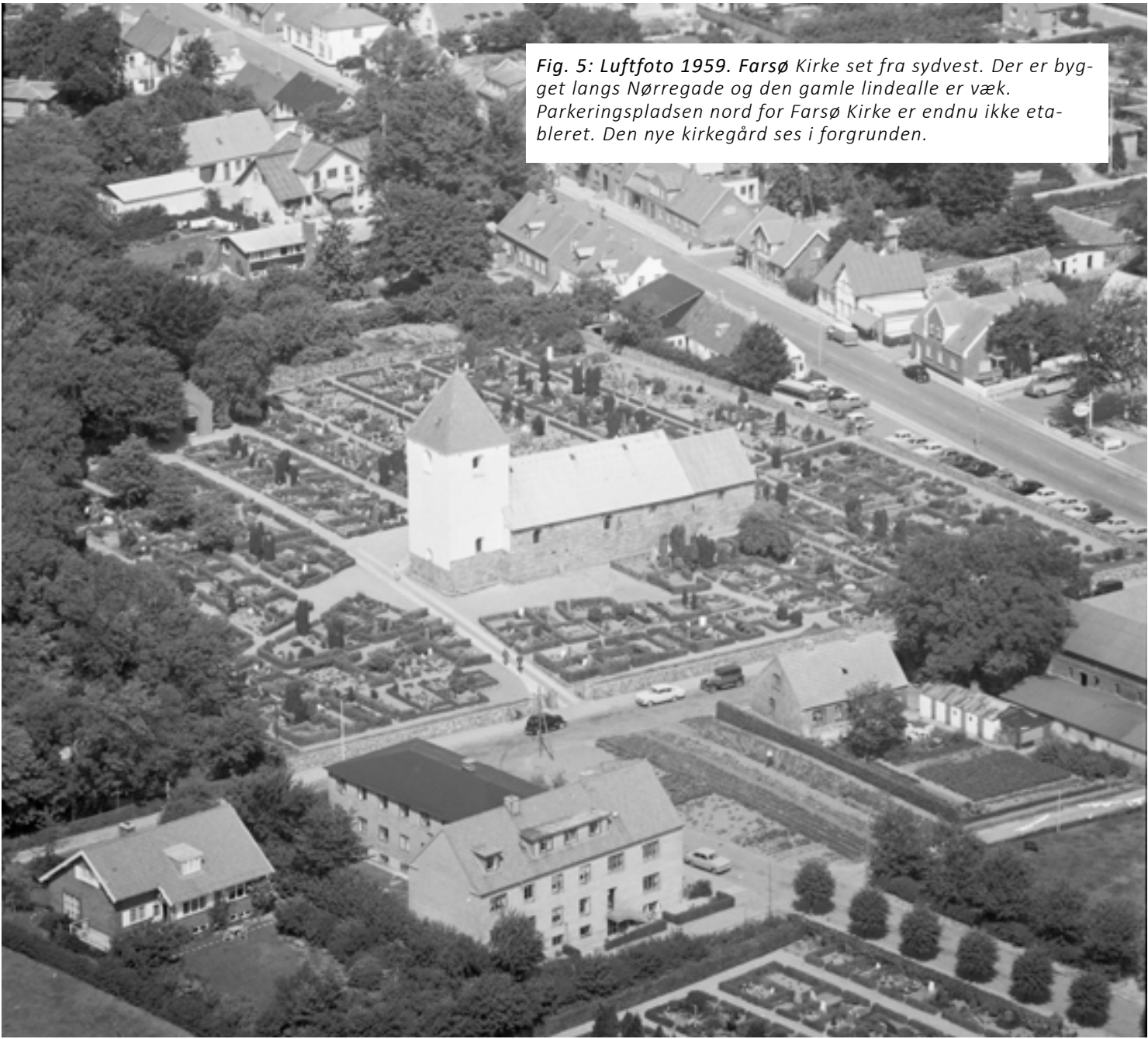

Fig. 5: Luftfoto 1959. Farsø Kirke set fra sydvest. Der er bygget langs Nørregade og den gamle lindealle er væk. Parkeringspladsen nord for Farsø Kirke er endnu ikke etableret. Den nye kirkegård ses i forgrunden.

Langs kirkeskibets sydside finder man dyrlæge Hans Jensens familiegravsted, hvor- foruden dyrlægen og hans hustru - flere af deres børn ligger begravet. Bl.a. forfatteren Thit Jensen, der døde i 1957.

På kirkens nordside er der opstillet en gravsten over Ane Cathrine Ørum, død 1726. Gravstenen er en genanvendt romansk profilkvader fra et af kirkens vinduer.

I det sydvestlige hjørne ud mod søen finder man gravstedet for gårdejer Chr. Sørensen, også kaldet Kræn Spilmand. Han var tillige "klog mand" og lavede en medicin, som gik under betegnelsen "Kræn Spilmands Dråber". De kan stadig fås på Farsø Apotek, men er nu receptpligtige.

Kilde: Folder om Farsø Kirke 2012

Fig. 6: Forfatteren Thit Jensens gravsten på det fredede familiegravsted.

Fig. 7: I nærheden af kapellet, findes en gravsten over Johannes Villadsen, Himmerlands ven, også kaldet Snøvl-Johannes. Han var en af Himmerlands originaler. som døde i 1909.

FAKTA OM SOGNET

FARSØ SOGN
VESTHIMMERLANDS PROVSTI
VIBORG STIFT

MYNDIGHEDSOPLYSNINGER

Sognekode:
8282
Pastorat:
Farsø Pastorat
Kommune:
Vesthimmerlands Kommune (820)
Region:
Region Nordjylland

KIRKESTATISTIK

Antal 2023:
Folkekirkemedlemmer: 3.331
Indbyggere: 4.038
Fødte: 23
Døde: 82
Døbte: 18
Konfirmerede: 39
Kirkelige vielser: 5
Kirkelige velsignelser: 0
Kirkelige begravelser blandt sognets døde: 74
Kilde: SOGN.DK

EKSISTERENDE FORHOLD

Fig. 8: Kirken set fra nord. Kirkegården har en fin struktur, med omlagte hovedstier, smukke gravhække og pænt vedligehold, men med alt for mange tomme gravsteder på sigt.

Fig. 9: Farsø Kirke og Kirkegård set fra sydvest. Området er udlagt som udviklingsområde.

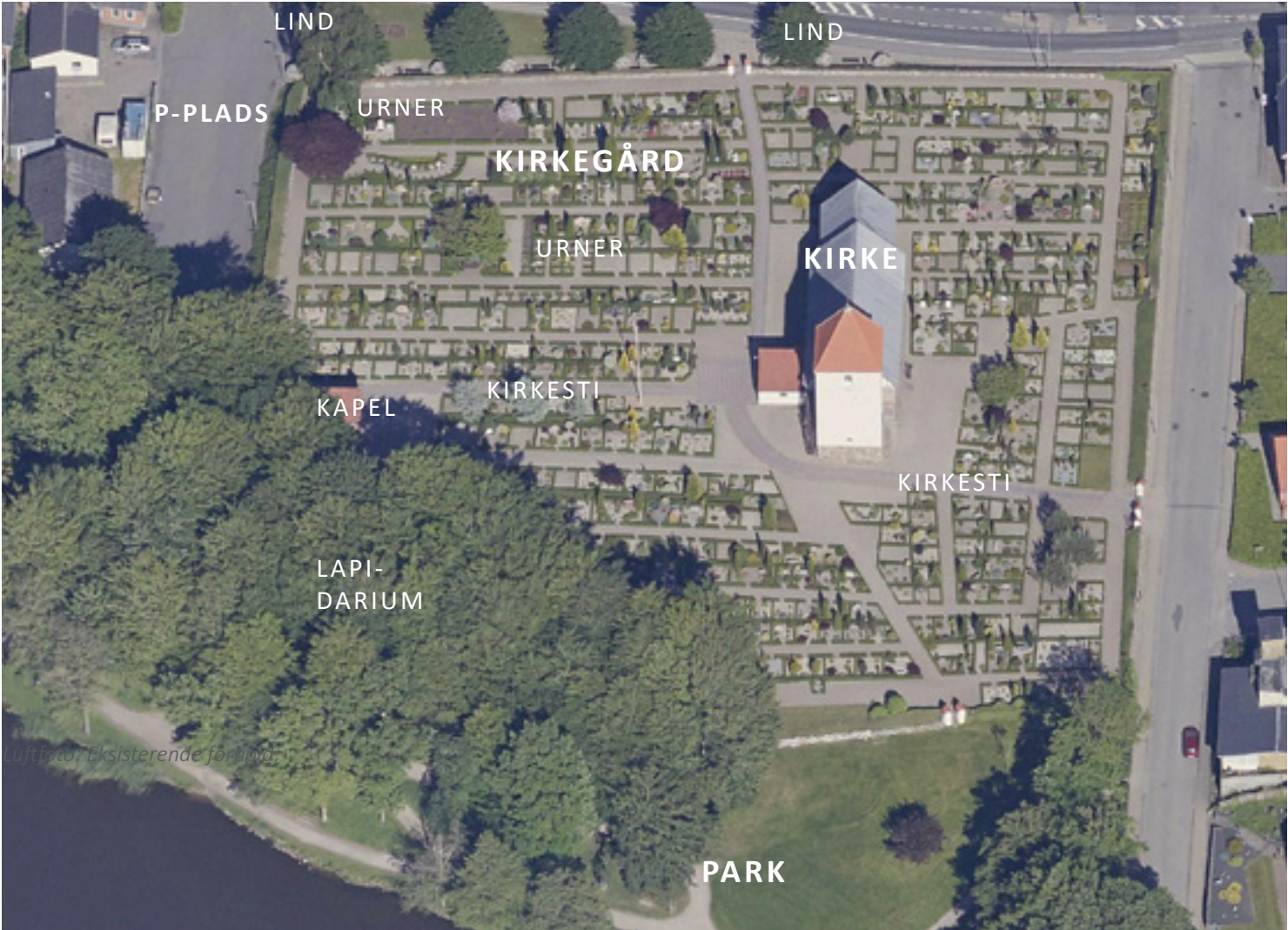

Fig. 10: Luftfoto. Kirken set fra vest.

EKSISTERENDE FORHOLD

Gravstruktur

Den gamle kirkegård er overvejende udlagt i en traditionel grav-stedsstruktur med to rækker grave, og med en gravsteds-sti imellem. Kirkegården virker ved første øjekast smuk, med fine takshække og en pæn vedligeholdelse, men ved nærmere eftersyn, får man øje på mange tomme grave og ”tilfældigt” udlagte urnegravsteder.

En registrering af gravsteder viser, at over 1/2 af kirkegårdens traditionelle gravsteder syd for kirken vil stå tomme i 2026, og tendensen er, at denne andel vil være stigende. Se side 6 og Bilag 2.

Det er menighedsrådets ønske, at koncentrerer kiste-begravelserne i den eksisterende traditionelle gravstedsstruktur nord for kirken, og at reducere antallet af traditionelle kistegravsteder i området syd for kirken. Centralt i området syd for kirken udlægges et nyt attraktivt område til kiste- og urnebegravelser med plade.

Kirkegårdens afgrænsning

Kirken ligger smukt i placeret i byen og ud mod park og sø. Hele kirkegården er omgivet smukke diger og indgan-

gene er markeret af fine portaler og låger. Ved både nord- og sydindgangen er der parkeringsmuligheder. Vestenvinden er en udfordring på kirkegården, og der kan med fordel plantes lægivende beplantning vest for kirken, under hensyn til den smukke udsigt over søen og parkens gamle bøgetræer.

Træer

Lindetræer langs kirkegårdens nordøstside skaber intimitet og rum, og er meget værdifulde for opfattelsen af kirkegården. På sydøstsiden af kirkegården er der ikke plads til at plante på udvendige side af diget, hvilket betyder at den sydlige del af kirkegården virker mindre intim.

Mod vest er de gamle bøgetræer i parken overordentlig værdifuld for oplevelsen af kirkegårdens rum, og kan med fordel trækkes ind på kirkegården, med spredte solitære løvtræer på kirkegårdens nordvestlige del. Mod nordøst understøtte en stor løn intimiteten på kirkegården.

Gravstedshække

Kirkegården har en fin struktur med smukt klippede gravstedshække i taks, som afgrænser det enkelte gravsted.

Kirkens nære omgivelser

Området syd for kirken er udflydende, tidligere strukturer

Fig. 11: Kirken set fra vest. Kirken ligger smukt i landskabet. Afgrænsningen af kirkegårdens afgrænsning mod sydøst, kan styrkes med beplantning.

Fig. 12: Kirken set fra syd.

er udviskede, og der er unødvendigt store områder med perlegrus.

Bilers adgang til kirken

Der vil fortsat være behov for, at der køres ind til kirken.

Stier tilgængelighed og belægninger

Hovedadgangene til kirken er udlagt med nye granitmaterialer. Øvrig adgang foregår ad grusbelagte stier.

Belysning

Kirkegårdens belysning består af Bysted pullertlamper langs hovedstierne.

Gamle gravminder og lapidarium

Der er opstillet en række tiloversblevne bevaringsværdige gravminder i lapidarium langs det vestlige dige.

REGISTRERING AF GRAVPLADSER

*På denne side vises registreringen af om-
rådets gravsteder og reguleringsplan for
området, der skal muliggøre realisering af
udviklingsplanen.*

*Se også:
Bilag 2 Registrering af gravpladser, og
Bilag 3 Reguleringsplan.*

GRAVPLADSER 2023

REGISTRERING AF GRAVPLADSER
DATO 31.08.2023

EKS. FREDNINGER OG AFTALER UDLØBER I:

	BINDING/FREDNING EFTER 2045
	2042
	2038
	2034
	2030
	2026
	2023
	ÆGTEFÆLLE

REGULERINGSPLAN

REGULERINGSPLAN

DATO 10.03.2024

OMRÅDER DER FRIHOLDES FOR NYE GRAVSTEDER
EKSKL.: ÆGTEFÆLLER, BØRN OG SAMLEVENDE PÅ
EKS. GRAVSTEDER.

SIGNATUR:

	FRIHOLDES
--	-----------

UDVIKLINGSPLAN

UDVIKLINGSPLAN FOR GAMMEL KIRKEGÅRDS SYDLIGE OMRÅDE - IDÈ OG BAGGRUND

Den sydlige del af kirkegården nedlægges for traditionelle kistebegravelser. Se bilag 3 Reguleringsplan.

I udviklingsområdet syd for kirken indrettes et nyt område til urne- og kistebegravelser med plade. Se side 8

I perioden frem til denne plan bliver fuldt effektueret, og det vil vel sige 30 – 50 år, vil den sydlige del af kirkegården efterhånden blive mere og mere domineret af tomme gravsteder. Disse tænkes tilplantet med buske, stauder eller andet vegetation så de ikke står tomme. Når flere sammenhængende gravsteder bliver tomme, tænkes hækkene fjernet og man kan udlægge området i græs.

Der vil i en lang årrække frem være ”øer” af gravsteder i dette område på grund af at fredningstiden på disse bliver forlænget. Dette ses i grunden ikke som skæmmende, det vil blot vidne om tidligere tiders anvendelse af området.

Alle nedlæggelser af gravsteder der er i brug, sker naturligvis først efter fredningstidens udløb, og kun hvis gravstedsejerne ikke ønsker forlængelse af fredningstiden.

Der plantet fuglekirsebær langs stien til parken.

PRINCIPPER FOR TERRÆN OG BELÆGNINGER

Kirkegårdens stier og tilgængelighed.

En samlet plan skal fastlægge den endelige udformning af kirkens adgangsforhold og kirkegårdens omgivelser.

Der skal være særlig fokus på at skabe tilgængelighed. Handicapadgangen på kirkegården kan etableres med handicapegnede materialer fx slotsgrus.

Udviklingsområdets stistruktur rettes op. Tiloversblevne stier nedlægges og nye strækninger etableres, hvor det er hensigtsmæssigt for færdslen på kirkegården.

På adgangsveje og pladser i granitchaussesten kan to rækker bordursten i stok-, eller riffelhuggede nordiske granitter forbedre tilgængeligheden.

Græs ved kirkebygningen og langs diget.

Der etableres en sammenhængende flade af græs syd for kirken, der derved kommer til at stå som den gjorde i ældre tider, på en enkelt grøn flade. Arealet langs diget udlægges i græs og de golve grusarealer reduceres således til det der funktionelt er behov for.

Pigsten langs kirkens facader.

Hele vejen rundt om kirken er der pigstensbelægning som skal bevares.

Kirkediget.

Generelt er digerne i pæn stand, punktvist til omsætning på den indvendige side af syddiget kan komme på tale. For at undgå at digerne skal restaureres/omsættes fuldstændigt, bør der afsættes et beløb fx hvert andet år med en kyndig digebygger og hermed løbende få omsat de mest trængende steder.

Der suppleres med lette blomstrende og buske med efterårskolorit på tomme gravsteder

Pigsten anvendes som vedligeholdelseskant. Kirkens nære arealer udlægges i græs. Slotsgrus på stier.

Udvalgte tomme gravsteder beplantes med stauder og forårsløg.

PRINCIPPER FOR BEPLANTNING

Træer og buske.

De store karakterfulde træer på udvendig side af digerne bevares, og erstattes af nye, hvis de må fældes.

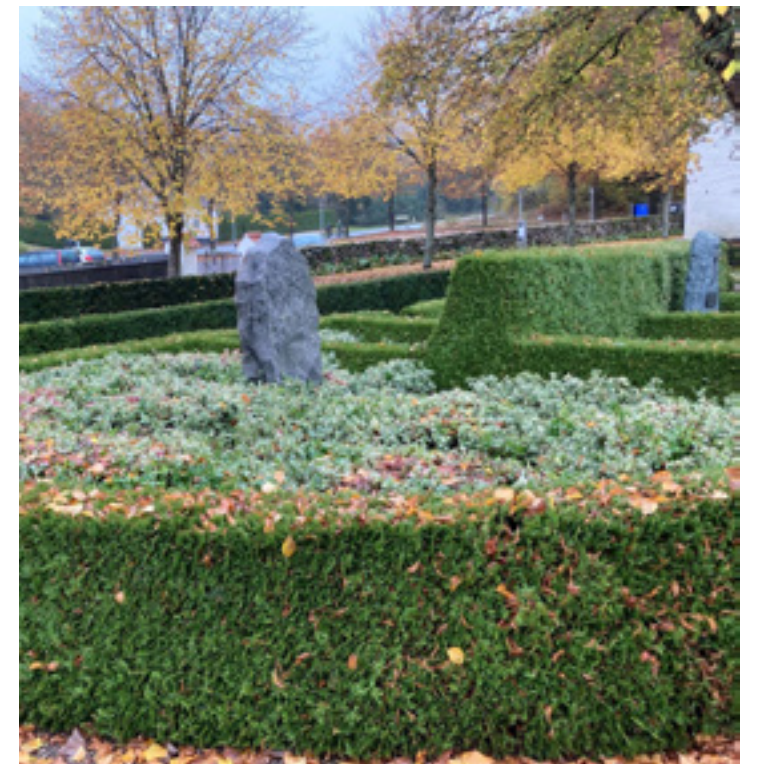
Langs syd- og østdiget suppleres med lind. Indblikket til kirken fra syd friholdes.

Inde på kirkegården styrkes frodigheden ved at tilføre flere mindre løvfældende træer, derudover nogle få store solitære træer. Træerne vil dels give karakter og årstidsvariation, og dels tilføre ny sammenhæng i området med de traditionelle gravsteder, hvor der indplantes træerne på udvalgte ledige gravsteder i en bunddækkende beplantning.

Udvalgte steder på kirkegården kan der plantes større træer, fx i området med de spredte grave kunne der plantes solitære eg.

Der udvælges et par sorter af mindre træer, som anvendes på hele kirkegården for at opnå en markant, arkitektonisk og oplevelsesmæssig effekt. Sorterne vælges, så de så vidt muligt har både blomstring, frugtsætning, efterårsfarver og en smuk vækstform. Træerne skal være flerstammede og opnå en højde på 5-7 m. Fx Bærmispel (Amelancier Canadensis), Blommebladet tjørn (Cartaegus Prunifolia) eller Benved (Euopaeus) vil være egnede.

Der skal tilstræbes en højdevariation i gravstedsbeplantningen for at opnå større dynamik. Nogle planter må gerne blive 3- 4 m.

Gravhække udføres med høj ryghæk. Tomme gravsteder etableres med forhæk og tilplantes med bundplanter, stauder eller græs.

SIGNATUR

- GRÆS
- GRAVHÆK
- FLYTTET GRAVSTED
- UDVIKLINGSOMRÅDE
- NYE TRÆER

Gravstedshække.
På sigt skal alle traditionelle gravsteder være omgivet af hække på alle sider, hvilket er et vigtigt kulturhistorisk træk, og vigtigt for kirkegårdens frodighed og havepræg. Grave der ligger frit i plænen etableres med hæk på alle sider.

Gravstedshække skal også fremover være i taks, der har en lang levetid og tåler gentagne beskæringer.

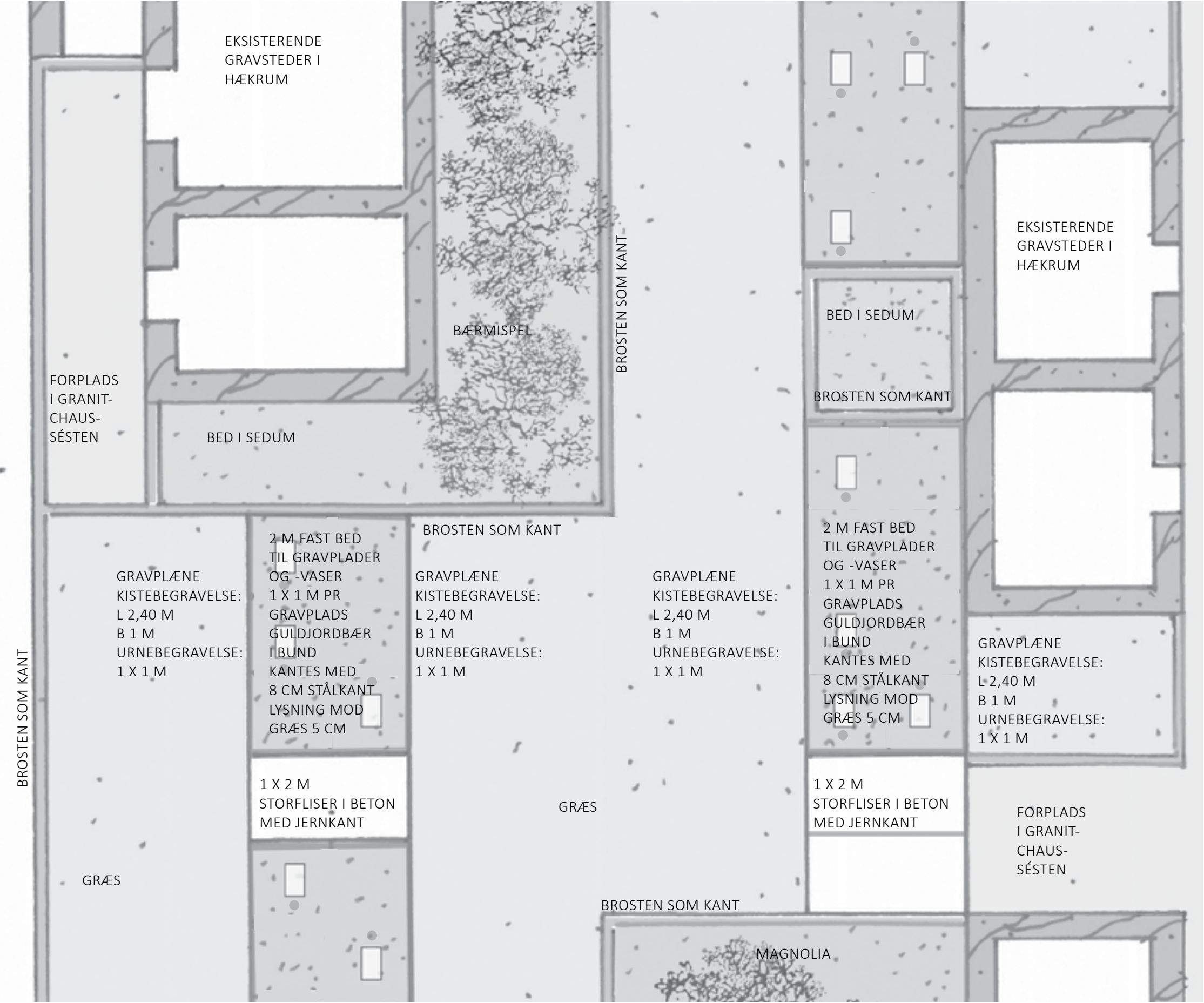
Gravstedshække klippes i ca. 40 cm højde, og ryghækkene klippes i ca. 80-100 cm højde.

Tomme gravsteder begrønnes.
Ledige og bevaringsværdige gravsteder, skal fremstå uden bar jord og grus, men med en tæt fladedækkende bundplantning, som vil bidrage til kirkegårdens frodighed.

Nye opholdssteder.
Der kan skabes et hierarki af nye opholdsmuligheder på kirkegården: Ved kirken, som kan bruges i forbindelse med kirkelige handlinger og på kirkegården, kan der etableres spredte pladser, med gode opholdsmuligheder i læ, lys og lidt skygge på en varm dag.

Stauder og forårsløg.
For at sikre et enkelt men udtrykfuldt helhedspræg i området udvælges stauder og løgplanter som er karakteristiske for gamle haver.

En samlet beplantningsplan skal sikre en lang blomstringssæson og en smuk farveharmon. Der kan arbejdes med temaer, fx de liturgiske farver: hvid, lilla, gul og rød.

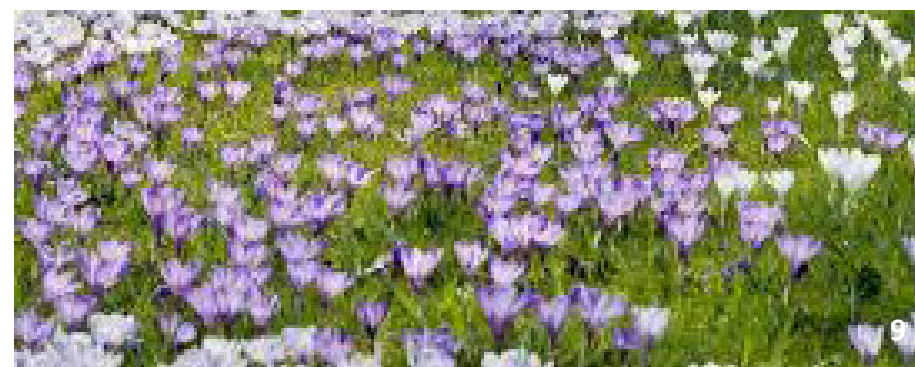
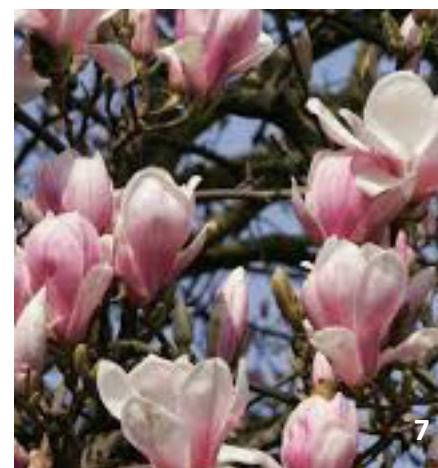
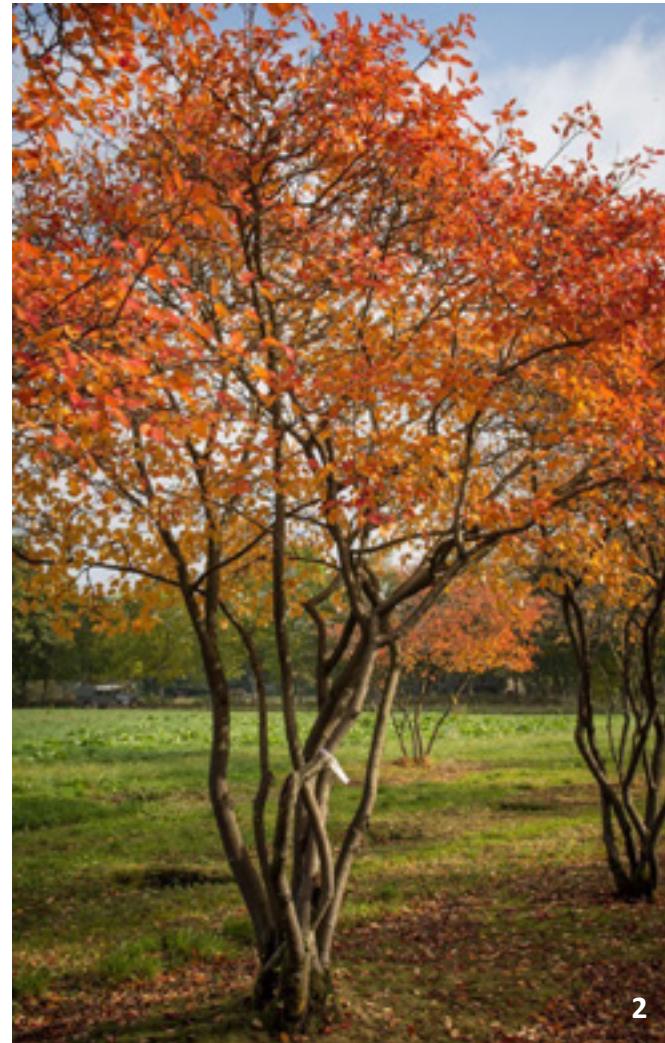

Faste bede til gravplader og -vaser tilplantes med guldjordsbær og kantes med bukket cortenstål, der danner 8 cm kant. Se nedenfor.

Øvrige bede tilplantes med sedum og kantes med slidte nordiske granitbrosten i niveau.

MÅL 1:50

1. Bærmispel i blomst
2. Bærmispel i efterårskolorit
3. Fuglekirsebær (Plena) i blomst
4. Nordisk granitchaussésten på hovedsti
5. Storfliser med jernramme
6. Bænk Nanna Ditzel
7. Magnolia
8. Takshæk på eksisterende gravsteder
9. Krokus på gravplæne

UDVIKLINGSPLANENS REALISERING

DET VIDERE ARBEJDE

UDVIKLINGSPLANENS BILAG

DET VIDERE ARBEJDE

Indenfor rammerne af de fremtidige gravpladser er der tilstrækkelig mange ledige traditionelle gravsteder, til at brugerne fortsat har noget at vælge mellem.

Udviklingsplanen udlægger de overordnede rammer for kirkegården i fremtiden. Efterfølgende skal de enkelte arbejder realiseres, og en lang række detaljer vil skulle afklares og fastlægges. I forbindelse med større arbejder og planlægning af nye gravstedstyper og vedtægter, vil kirkegårdskonsulenten eller en kirkegårdskyndig landskabsarkitekt kunne medvirke til at sikre, at detaljerne understøtter udviklingsplanens intentioner.

Generelt:

I forbindelse med detailprojektering af de enkelte delområder skal følgende som min. indgå i overvejelserne:

- Begravelsesmønster: Fordeling mellem kister og urner skal fastlægges. Det nye delområde rummer mulighed for etablering af nye gravsteder fx med en fleksibel indretning, der kan anvendes til både urne- og kistebegravelse.
- Tilgængelighed: Brugervenlig for gangbesværede og handicappede. Krav til låger og belægnings.
- Arbejdsmiljø og vedligeholdelse/drift: Enkel men udtrykksfuld. Helhedspræg i områdets overordnede struktur (materialer, beplantning, inventar og belysning).

TIDS- OG HANDLEPLAN

1. Udviklingsplanen sendes til Provstiet, med anmodning om godkendelse af:

- Reguleringsplan.
- Udviklingsplan.

2. Myndighedsbehandling.

3. Sideløbende drøfter menighedsrådet orientering til borgerne mv.

4. Efter godkendelse af udviklingsplanen kan der opstartes en detailprojektering.

BILAG UDVIKLINGSPLAN FARSØ KIRKEGÅRD:

Bilag 1: Udviklingsplan

Bilag 2: Registrering af gravpladser

Bilag 3: Reguleringsplan